

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Reacties

Spraakverwarring

Reactie op

Koning Oedipus van zijn troon gestoten?
Bespreking van Philippe Van Haute
& Paul Verhaeghe (2006). *Voorbij Oedipus?*
Twee psychoanalytische verhandelingen
over het oedipuscomplex, nummer 2007-1,
p. 76-77

PHILIPPE VAN HAUTE

In zijn bespreking van *Voorbij Oedipus?* stelt recensent Jos de Kroon mij de volgende vraag: 'Ik zou de auteur op dit punt willen vragen of hij een cultuur kent waar het tekort geen rol speelt. Bestaat de cultuur niet bij gratie van het tekort' (p. 77)? Uit de context blijkt dat Jos de Kroon deze vraag — waarin overigens twee *verschillende* dingen worden beweerd: 'het tekort speelt een rol in de cultuur' en 'de cultuur bestaat bij de gratie van het tekort' — retorisch bedoelt. Mag ik er toch op wijzen dat er een lange en eerbiedwaardige wijsgerige en psychoanalytische traditie bestaat — van Aristoteles via Spinoza en Nietzsche (en Freud? en Balint?) tot Deleuze en Guatari — die weigert de cultuur en het verlangen zonder meer vanuit het tekort te denken. Blijkbaar is uw recensent hiervan niet op de hoogte. Trouwens, zelfs wanneer elke cultuur bij gratie van het tekort zou bestaan (en is de spraakverwarring tussen kind en volwassene die ik volgens De Kroon tegen Lacan zou inbrengen dan geen versie van het tekort, namelijk een tekort aan afstemming tussen beide?), dan nog is het de vraag of dit tekort alleen in het licht van de Naam-van-de-Vader kan worden begrepen. Zelfs Lacan — op wie De Kroon zich graag beroept — had daar in de laatste fase van

zijn denken erg genuanceerde opvattingen over (cf. bijvoorbeeld de bijdrage van Verhaeghe in *Voorbij Oedipus?*). Ook de verwijzing naar het lacaniaanse adagium 'het verlangen is het verlangen van de Ander' als antwoord op mijn voorkeur (!) voor de theorie van de veralgemeende verleiding van Jean Laplanche geeft blijk van een gebrek aan inzicht en kennis. Natuurlijk zijn beide theorieën met elkaar verwant — waar zou ik dat ooit ontkend hebben? — maar de seksuele boodschappen waar Laplanche het over heeft en de quasi-transcendentale orde van het symbolische waar het Lacan om gaat kunnen onmogelijk aan elkaar gelijkgesteld worden. Ook over dit onderscheid bestaat trouwens nogal wat literatuur. Overigens zijn dit niet de enige vergissingen die de betreffende recensie ontsieren. De Kroon meldt dat Paul Verhaeghe in zijn bijdrage aan *Voorbij Oedipus?* Lacan en Fonagy met elkaar probeert te verzoenen. In plaats van de lezer te informeren over de manier waarop Verhaeghe dit doet, spreekt hij onmiddellijk zijn onbegrip voor deze toenaderingspoging uit. Immers '[...] omdat Fonagy cum suis hechting en mentalisatie weliswaar met elkaar in verband brengt, maar beide fenomenen zoekt of zegt te vinden in de functionele hersenen. De Ander is dan niet meer dan een object dat deze hersenfuncties activeert' (p. 77). Mocht Jos De Kroon bijvoorbeeld Fonagy's teksten over 'affect-mirroring' goed gelezen hebben — naast verschillende bijdragen van Verhaeghe waarin een en ander uitstekend wordt uitgelegd — dan zou hij moeten beseffen dat hij ook hier wel heel erg kort door de bocht gaat en dat de Ander in Fonagy's theorie van de hechting en mentalisatie niet zonder meer kan worden gereduceerd tot 'een object dat deze hersenfuncties activeert'.

Reactie van Jos de Kroon

Het is vrij ongebruikelijk dat auteurs zich beklagen over een recensie van hun boek die hun niet welgevallig is. Maar was deze recensie nu zo negatief? Ik heb niet de indruk. Naar aanleiding van de lezing van *Voorbij Oedipus?* heb ik wat overpeinzingen over verlangen en cultuur (ingrediënten die onmiskenbaar aanwezig zijn in het oedipuscomplex) in relatie tot het menselijk tekort op papier gezet. In die zin beroep ik mij graag op Jacques Lacan die zijn leven lang een belangrijk accent bij het *manque à être*, het tekort, heeft gelegd als bron van het verlangen. Ondanks de toenemende aandacht voor het Reële op het eind van zijn leven heeft hij het idee van het menselijk tekort nooit opgegeven. De Wet-van-

de-Vader, die de separatie/aliënatie tot stand brengt, is de oorzaak van dit zijns-tekort, maar verschaft het individu tevens het Woord (ik aarzelde tussen *woord* en *Woord*) waarmee de mens een gedeeld subject wordt; één been in de natuur en het andere in de cultuur. Wanneer het dan zo is — zoals Philippe Van Haute stelt — dat de seksuele verleiding bij Laplanche onvereenigbaar is met het quasi-transcendentale (waarom quasi?) van de Wet bij Lacan, dan zou dat niets anders betekenen dan dat het oedipale verlangen van en naar de Ander een epifenomeen van het biologische wezen zou zijn. Op dit punt verkiez ik dan de transcendentie van Lacan. Dat was ook de strekking van mijn recensie.

Ontvangen

- DANE, J. & RENDERS, H. (red.) (2007). *Biografie en psychologie*. Amsterdam: Boom.
- DE BRUYNE, T. & BOERWINKEL, A. (red.) (2007). *De onbewuste relatie — Psychoanalytische beschouwingen*. Amsterdam: Boom.
- FRANK, C., HERMANN, L.M. & HINZ, H. (2007). *Psychoanalyse von Zwangs-kranken. Jahrbuch der Psychoanalyse*, 54. Stuttgart: Frommann-Holzboog.
- GALTON, G. (red.) (2007). *Touch papers — Dialogues on touch in the psychoanalytic space*. Londen: Karnac.
- KAHR, B. (2007). *Sex & the psyche*. Londen: Allen Lane.
- KASE, L. & ROTH LEDLEY, D. (2007). *Anxiety disorders*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- LANGS, R. (2006). *Love and death in psychotherapy*. New York: Palgrave Mac Millan.
- MORLEY, R. (2007). *The analyst's tale*. Londen: Karnac.
- New Lacanian School (2007). *iNWiT* nummer 2/3, Tijdschrift van de NLS. Gent: Kring voor psychoanalyse van de New Lacanian School.
- NIEDENTHAL, P.M., KRAUTH-GRUBER, S. & RIC, F. (2007). *Psychology of emotion*. New York: Psychology Press.
- RENDERS, H. & VOERMAN, G. (red.) (2007). *Privé in de politieke biografie*. Amsterdam: Boom.
- VANDERMEERSCH, P. & WESTERINK, H. (2007). *Godsdienstpsychologie in cultuurhistorisch perspectief*. Amsterdam: Boom.
- YOUELL, B. (2007). *The learning relationship — Psychoanalytic thinking in education*. Londen: Karnac.